

Büyük zatların hayatlarını romanlaştırmak caiz midir?

Soru: Büyük zatların hayatlarını farklı edebi sanatlar kullanarak romanlaştırmak caiz midir?

Cevap

İslam'ı anlama, anlatma ve muhafaza etme noktasında peygamberlerin varisleri olan alimler¹ şüphesiz Müslümanların örnek alması ve tanınması gereken öncü şahsiyetlerdir. Zira onlar Allah Teâla'dan hakkıyla korkan², tevhide şahit olma mertebesine ulaşan³, Rablerinin derecelerini yükselttiği⁴, her asırda İslam'ın sancaktarlığını yaparak din düşmanlarının, bid'at ehlinin karşısında durup İslam'ı müdaafa eden⁵ büyük şahsiyetlerdir. Müslümanlara bu şahsiyetleri farklı vesilelerle tanıtmak ve anlatmak ifa edilmesi gereken mühim bir vazifedir. Bu sebeple bir alimi tanıtacak bir eser telif etmek samimi bir niyetle yapılırsa büyük ecirlere vesile olacak bir ameliyedir. Nitekim ulemamız kendilerinden önce yaşayan büyük zatların hayatlarını anlatan pek çok eser telif etmiş, bu noktada 'tabakat' adında ayrı bir literatür de oluşmuştur.

Allah Teala insana verdiği nimetleri tadat ederken “içinde gizli olan duygu ve düşüncelerini açık şekilde izhar etme” manasına gelen⁶ ‘beyan’ı da zikretmiştir.⁷ Allah Rasûlü ﷺ de “Sözün bir kısmında sihir gibi tesir vardır.”⁸ buyurarak kelamın tesirine vurgu yapmıştır. Kur'an-ı Kerim her ne kadar bir edebiyat kitabı olmasa da İslam davasını anlatma gayesiyle gönderildiğinden muhataba en üst perdeden tesir edebilme adına eşsiz bir edebî boyuta da haizdir. Kur'an-Kerim'de pek çok edebi sanat bir arada kullanılmış, bu edebi derinlik karşısında Arabın en büyük şairleri diz çökmüş, tam manasıyla kavranabilmesi adına belagat başlığı altında Kur'an-ı Kerim'in edebi boyutunu inceleyen meâni, beyan, bedi' gibi ilimler tesis ve tedvin edilmiş ve bu ilimler Kur'an-ı Kerim'in anlaşılmasının anahtarı olmuştur. Allah Rasûlü de ﷺ günlük konuşmalarında teşbih, istiare, seci gibi edebi sanatları kullanmıştır. Bütün bunlardan sözlü veya yazılı bir anlatıda muhataba tesir etme adına farklı edebi üslup ve sanatların kullanılmasının caiz olduğu anlaşılmaktadır.

Buna göre bir alimin hayatını farklı edebi üsluplar kullanarak anlatmak veya yazmakta bir beis yoktur. Ancak konu gerçekte yaşamış bir şahsın hayatı olduğundan hakikate muhalif bilgiler vermek ya da o zatı olduğundan farklı bir şahsiyet olarak tanıtmak iftira niteliği taşıdığından caiz değildir.

1. bkz. Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvinî İbn Mâce, *Sünen-i İbn Mâce* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 2009), “Sünne”, 17. “إِنَّ الْعُلَمَاءَ هُمْ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ إِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَا يَرِثُونَ شَيْئًا مِنْهُمْ إِلَّا بِمَا عَمِلُوا”

2. Fâtır, 35/28 “إِنَّمَا يُخَشِئُ اللَّهُ مِنَ الْعُلَمَاءِ”

س لا س

3. Âl-i İmran, 3/18 “شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأَوَّلُوا الْعِلْمَ قَائِمًا بِالْقِسْطِ”
4. Mücadele, 58/11 “يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ”
5. bkz. Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdilhâlik el-Bezzâr, *el-Baḥrû'z-zehḥâr* (Medine: Mektebetü'l-Ulûmi ve'l-Hikem, 2009), 16/247. “يحمل هذا العلم من كل خلف عدوله ينفون عنه تحريف الغالين وتأويل الجاهلين وانتحال المبطلين”
6. Ebü'l-Berekât Hâfızüddîn Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd en-Nesefî, *Medârikü't-tenzîl ve ḥaḳâ'iku't-te'vîl* (Beyrut: Dâru'l-Kelimi't-Tayyib, 1998), 3/409.
7. Rahman, 55/4 “علمه البيان”
8. Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *el-Câmi'u's-şahîḥ* (Beyrut: er-Risâletü'l-Âlemiyye, 1432), “Tıp”, 51.

